

Toplum ve Hukuk Dergisi
2003 Kış Sayısı

[Başvurucunun “Dostane Çözüm Görüşmeleri” sırasında Hükümet tarafından sunulan önerileri kabul etmemesine rağmen, Hükümet tarafından sunulan teklifin Mahkemece yeterli bulunması nedeniyle, başvurunun Mahkeme içtihatlarında ilk oluşturan bir kararla kayıttan düşürülmesi.]

İngilizce Özgün Metinden Çeviren
Av. Serkan Cengiz¹

[Akman / Türkiye Davası]^{2,3}

Başvuru No. 37453/97

Karar Tarihi:26 Haziran 2001

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 4 Haziran 2002 tarihinde , daire olarak aşağıdaki üyelerin katılımıyla toplandı:

Bayan E.PALM, *Başkan,*
Bayan W.THOMASSEN,
Bay L.FERRARİ BRAVO,
Bay GAUKUR JÖRUNDSSON,
Bay C. BİRSAN,
Bay CASADEVALİ, *Yargıçlar,*
Bay F.GÖLCÜKLÜ, *Ad hoc Yargıç,*
Ve Bay M. O'BOYLE, *Bölüm Sekreteri,*

¹ İzmir Barosu Üyesi

² AİHM'nin Akman / Türkiye kararı, Sözleşmenin 37/1-c maddesinin yorumlanma ve uygulanma şekli açısından Mahkeme kararları içinde bir ilki oluşturmuştu. Kısaca hatırlatmak gerekirse, söz konusu Başvuru; Başvurucunun aksi yöndeki taleplerine, Mahkeme'de ileri sürülen ihlallerin oldukça ciddi olmasına rağmen , sorumlu Devlet tarafından “lütf olarak” ödenen tazminat meblağını ve bir takım genel kabullenmeleri içeren deklarasyon metni temel alınarak AİHM'si tarafından kayıttan düşürülmüştü. Bir diğer deyişle başvuru belirli bir tazminat meblağını(söz konusu tazminat maddi , manevi ve diğer harcamaların tümünü kapsamaktadır) ve bir takım genel kabullenmeleri içeren Hükümet teklifini “zorunlu olarak” kabul etti. Bu uygulamaya, şikayete konu edilen ihlallerin ciddiyetine bakılmaksızın, Aydın / Türkiye; Toğcu / Türkiye ve T.A. / Türkiye kararlarında da başvuruldu. Özetle yukarıdaki tüm başvurular, Türkiye Hükümeti'nin “dostane çözüm” görüşmeleri sırasında yayınladığı deklarasyon temelinde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi madde 37/1-c uyarınca kayıttan düşürüldü. Endişemiz Mahkemece görülmekte olan diğer pek çok davanın da benzer bir uygulamayla karşı karşıya kalabileceği ihtimalidir.

³Çeviri Toplum ve Hukuk Dergisinin Kış 2003 sayısında yayınlanmıştır.

21 Eylül 1999,12 Haziran 2001 ve 19 Haziran 2001 tarihinde gereği özel olarak görüşüldükten sonra,

12 Haziran 2001 tarihinde aşağıdaki karar verildi:

USUL

1. Dava, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerinin Korunmasına yönelik Sözleşmenin ("Sözleşme") önceki 25. maddesi uyarınca Türk vatandaşı Faysal AKMAN ("başvurucu") tarafından, Türkiye Cumhuriyeti aleyhine Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na 8 Temmuz 1997 tarihinde 37453/97 no ile yapılan başvurudan kaynaklanmıştır.
2. Başvurucu, kendisi yasal yardım almıştır, Londra merkezli bağımsız bir organizasyon olan Kürt İnsan Hakları Projesine bağlı Avukat, bay Philip LEACH tarafından temsil edildi. Türk Hükümeti (Hükümet)Sözleşme işlemleri için bir ajan tayin etmedi.
3. Başvurucu oğlunun Sorumlu Devletin güvenlik güçleri tarafından Sözleşme'nin 2.maddesine aykırı olarak öldürüldüğünü iddia etti. Başvurucu oğlunun ölüm olayında bağlantılı olarak Sözleşme'nin 6,8,13 ve 18.maddelerinin de ihlal edildiğini iddia etti.
4. Başvuru 1 Kasım 1998 tarihinde, yani 11 nolu Protokol'ün yürürlüğe girmesiyle (11 nolu Protokol'ün 5/2.maddesi), Mahkeme'ye havale edildi.
5. Başvuru Mahkeme'nin 1.Bölümüne havale edildi(Mahkeme İç Tüzüğü madde 52/1). Bu bölüm içerisinde, Mahkeme İç Tüzüğü madde 26/1belirtildiği şekilde, davayı inceleyecek olan Daire (Sözleşme madde 27) oluşturuldu. Bay Rıza TÜRMEEN , Türkiye tarafından seçilen yargıç, bu davada görev yapmaktan çekildi(Mahkeme iç Tüzüğü madde 28). Türk Hükümet'i bunun üzerine bay Rıza TÜRMEEN'in yerine ad hoc yargıç olarak görev yapacak olan bay Feyyaz GÖLCÜKLÜ'yü görevlendirdi(Sözleşme madde 27/2).
6. Daire ,21 Eylül 1999 tarihli kararıyla, başvuruyu kabuledilebilir olarak ilan etti.
7. Mahkeme'nin 26 – 30 Mart 2001 tarihleri arasında kanıtların toplanması amacıyla Ankara'da görüşme yapılması kararına cevaben Hükümet ve başvurucu görüşlerini sundu. Buna ek olarak her iki taraf “dostane çözüm” çerçevesi içerisinde tekliflerini Mahkeme kalemine sundu(Sözleşme madde 38/1-b). Herhangi bir çözüme ulaşamadı.
8. Hükümet 21 Mart 2001 tarihli mektubuylar başvurunun dava listesinde düşürülmesini talep etti. Hükümet mektuba ekli olarak başvurucu tarafından ileri sürülen meselelerin çözümü amacıyla bir deklarasyon metni gönderdi. Başvurucu 26 Mart ve 12 Nisan 2001 tarihlerinde Hükümet talepleri üzerine yazılı görüşlerini gönderdi. Hükümet 4 Mayıs 2001 tarihli mektubuylar başvurunun görüşlerine karşılık verdi.

OLGULAR

I. DAVANIN ÖZEL KOŞULLARI

A. Başvurucu tarafından ileri sürülen olgular

9. 15 kadar Kürt aile ile nüfusun geri kalanını Arap kökenli Türk vatandaşlarının sakin olduğu Savur ilçesi ilçe merkezinde 19 Ocak 1997 tarihi gece saat 10:00'dan 20 Ocak sabahı saat 3.30 kadar silah sesleri vardı. Sabah saat 6 civarında başvurucunun evinin kapısı takip eden bağırtı ile çalındı: "Biz polisiz ,kapıyı açın"! . Başvurucu kapıyı açtı. Beş güvenlik kuvveti içeri girdi. İçlerinden üçü özel operasyon üniforması birisi de polis üniforması giyiyordu. Bu kişilere sivil giyimli olan Emniyet Müdür Yardımcısı Ömer YÜCE liderlik etmekteydi.
10. Ev araması yapıldı. Güvenlik kuvvetlerinden birinin talebi üzerine başvuru oğlu Murat'ı çağırdı. Murat karısı Şemse ile birlikte yaşadığı yatak odasından dışarı çıktı.
11. Murat kimlik kartını elinde tutarak yatak odasından dışarı çıktı. Güvenlik kuvvetlerinden birisi kimlik kartını aldı, karta baktı ve kartı yere attı. O anda otomatik silahıyla (tüfek) Murat'a ateş etmeye başladı. Başvurucu, kendisine bu sırada mani olunmaktaydı, başka bir odaya götürüldü. Silah sesleri devam etti. Şemse hariç başvuru ve diğer aile üyeleri aynı odada tutuldu. Telefon kesildi. Başvurucunun ricası üzerine evin dışına çıkarılmış olan Şemse odaya getirildi. Şemse Murat'ın öldüğünü söyledi.
12. Sonrasında Başvurucunun oğlunun bulunduğu odaya girmesine izin verildi. Başvurucu oğlunun cesedi üzerinde bir otomatik silah ve boş kovanlar olduğunu gördü. Odanın duvarlarında mermi izleri vardı. Para(5.000 Mark) ve yüzük oğlunun vücudundan alınmıştı. Olaydan sonra eve gelen normal karakol polisleri bu olaya karışanların kendileri değil başka bir tim olduğunu söyledi.
13. Cumhuriyet savcısı bir doktorla beraber olay yerine gitti. Başvurucunun ,diğer oğlu Salih'in ve Şemse'nin ifadeleri alındı.
14. Başvurucu oğlunun öldürülmesinden sonra kendi ve ailesinin kalan üyelerinin güvenliğinden endişe etmesinden dolayı Savur'u terk etti ve Mardin'e taşındı.
15. Belirli olmayan bir tarihte başvuru Savur Cumhuriyet Başsavcılığı'na bir şikayet dilekçesi sundu. Başvurucunun görüşme yaptığı Cumhuriyet Başsavcısı dosyanın Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne gönderildiğini söyledi.
16. Başvurucunun beyanına göre , 20 Ocak 1997 tarihinde güvenlik kuvvetleri tarafından kendi evinde gerçekleştirilen eylemler açısından herhangi bir soruşturma başlatıldığından haberdar değildir. Başvurucunun düşüncesine göre oğlunun ölüm olayına karıştığını iddia ettiği güvenlik güçlerinin ne ifadeleri alınmış nede bu kişilere karşı dava açılmıştır. Başvurucu olay sonrasında söz konusu güvenlik güçleri mensuplarını özgürce dolaşırken gördüğünü ve onların görevde oldukları ifade etmektedir.

B. Hükümet tarafından sunulan olgular

17. 19 Ocak 1997 tarihi gece 10:30 civarında bir grup terörist Savur'a giderek polis karakoluna , jandarma nöbet yerlerine ,devlet memurlarının evlerine ve okul personelinin odasına saldırı düzenledi. Bir polis memuru ve bir jandarma saldırı sırasında öldürüldü. Mardin'den takviye polis birimleri getirilmek zorunda kalındı. Takviye gücün ulaşmasını takiben 20 Ocak 1997 sabah saat 02:00 civarında çarpışmalar sona erdi.
18. İlçedeki evlerin bazılarında güvenlik güçlerine ateş açılması nedeniyle çatışma sonrasında ev aramaları yapıldı. Sabah saat 05:00 civarında başvuru evi arandı. Arama boyunca evin karanlık olan üst kısmında bulunan yatak odasından güvenlik kuvvetlerine ateş açıldı. Güvenlik güçleri karşı ateşe zorlandılar. Ateş etme durunca , güvenlik güçleri yatak odasına gitti ve Murat AKMAN'ın cesedini buldu. Cesedin sağ eline yakın dolu bir Kalaşnikof vardı. 3 dolu şarjör ve birçok boş kovan cesedin yanında bulundu. Cumhuriyet savcısı eve çağrıldığında bu ayrıntıları doğruladı.
19. 27 Ocak 1997 tarihinde Savur Cumhuriyet Savcısı Murat AKMAN'ın yasadışı olarak öldürülmesi iddiası hakkında,Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı'nın görevli olduğu gerekçeyle, görevsizlik kararı verdi.
20. Savur Cumhuriyet Savcılığı 2 Nisan 1997 tarihinde şu kararı verdi: Bir polis memuru ve bir jandarma personelin öldürülmesi açısından ve de kamu binalarında meydana gelen zarar açısından Savur Cumhuriyet Savcılığı görevli değildir. Bu nedenle dosya ,aynı meseleyle ilgili bir başka dosyaya katılma kararı alan Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne havale edilmiştir.
21. Başvurucunun evinde yapılan aramada görev alan güvenlik güçleri hakkında ileri sürülen şikayetlere dair Savur Cumhuriyet Savcılığı görevsizlik kararı vermiştir. Hazırlık dosyası Devlet memurların yargılanmalarını düzenleyen ilgili yasa uyarınca 4 Temmuz 1997 tarihinde Savur İlçe İdare Kuruluna havale edilmiştir. İlçe İdare Kurulu 24 Aralık 1997 tarihinde görevsizlik kararı vermiştir.

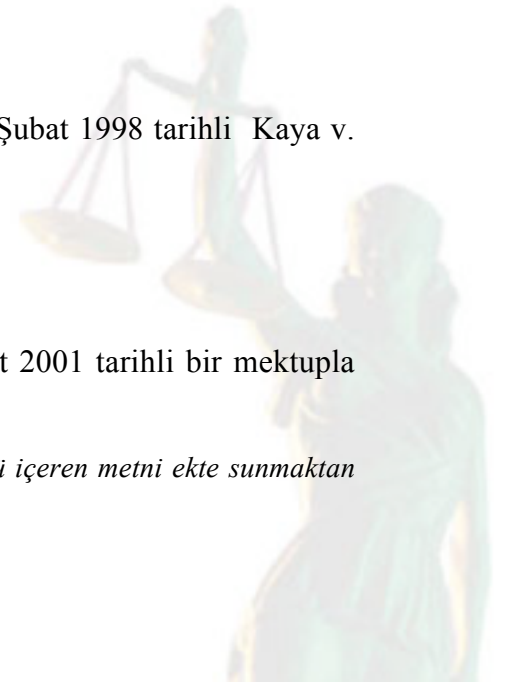
II.KONUyla İLGİLİ İÇ HUKUK

22. Konuyla ilgili Ceza,Borçlar ve İdare Hukuku hükümleri 19 Şubat 1998 tarihli Kaya v. Türkiye kararında belirtilmişti.

HUKUK

23. Türkiye'nin Avrupa Konseyi Daimi Temsilci Vekili 21 Mart 2001 tarihli bir mektupla Mahkeme'nin 1. Bölüm Sekreterliği'ni bilgilendirdi:

“...Hükümetin tek taraflı olarak Başvuruyu sona erdirmeye görüşünü içeren metni ekte sunmaktan onur duyuyorum.

Hükümet Başvurunun incelenmesine devam edilmesi hususunda artık haklı bir gerekçe kalmadığı gerekçesiyle Sözleşmenin 37. maddesi uyarınca başvurunun Mahkeme kayıt listesinden düşürülmesini rica etmektedir.”

24. Deklarasyon metni aşağıdadır:

1. *Hükümet , mevcut yasal düzenlemelere ve bu tür eylemleri önlemedeki kararlılığına rağmen Murat AKMAN'nın ölümünde olduğu gibi aşırı güç kullanımı neticesinde ölümle sonuçlanan münferit olaylardan üzüntü duymaktadır.*

2. *Ölümle sonuçlanan aşırı güç veya orantısız güç kullanılması Sözleşmenin 2.maddesinin ihlalini oluşturduğu kabul edilmektedir. Hükümet , gelecekte yaşama hakkına saygı gösterilmesi – etkin soruşturmaların etkin bir şekilde yapılması yükümlülüğü de dahil olmak üzere- için gerekli tüm talimatları yayınlamayı ve tüm tedbirleri almayı üstlenmektedir. Ayrıca bununla bağlantılı olarak şu ana kadar alınan yeni yasal ve idari önlemler görülmekte olan davaya benzer koşullarda meydana gelen ölüm olaylarında bir azalma ve daha çok etkin soruşturma ile sonuçlanmıştır.*

3. *“Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin başvurucuya –85.000- İngiliz Sterlini tutarını ‘lütuf olarak’ ödemeyi teklif ettiğini beyan ederim .Bu meblağ (maddi ve manevi zararları ve aynı zamanda diğer harcamaları da kapsamaktadır) uygulanabilecek vergiden muaf olarak Başvurucunun vereceği banka hesabına İngiliz Sterlini olarak ödenecektir. Meblağ Mahkemenin kayıttan düşürme kararını vermesinden itibaren üç ay içinde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 37. maddesi uyarınca ödenecektir. Bu ödeme davanın nihai çözümünü oluşturacaktır.*

4. *Hükümet şu hususu göz önüne almaktadır: Türkiye açısından Mahkeme tarafından verilen bu ve buna benzer davalardaki kararlar üzerindeki Bakanlar Komitesi denetimi, genel bağlamı içersinde, gelişmelerin sağlanması için uygun bir mekanizmadır. Bu sonuca ulaşmak için gerekli olan işbirliği devam edecektir.”*

25. Başvurucu ,yazılı cevaplarında , Mahkeme'den Hükümet önerisinin ret edilmesini talep etti. Başvurucu ,diğer iddialarının yanı sıra, Hükümet tarafından gönderilen deklarasyon metninin oğlunun yasadışı öldürülmesine herhangi bir gönderme yapmadığını ve ayrıca oğlunun olay esnasında silahsız olduğuna dair de herhangi bir vurgu yapmadığına dikkat çekmektedir. Başvurucunun sunumlarına göre , deklarasyon metni başvuru tarafından ileri sürülen hiçbir temel insan hakkı sorununa ilişkin bir saptama içermemektedir. Başvurucu dava konusu olguların tespiti amacıyla kanıt toplanması amacıyla daha önce karar alan Mahkeme'nin bu kararı uyarınca yargılamaya devam etmesini talep etmektedir.

26. Mahkeme ,daha başlangıç aşamasında, tarafların dostane çözümün şartları üzerinde mutabık olmadıklarını gözlemlemektedir(Bakınız yukarıda 7. Paragraf). Bu nedenle Mahkeme şunu hatırlatmaktadır: Sözleşme'nin 38.maddesi 2.fıkrası uyarınca dostane çözüm görüşmeleri gizlidir. Mahkeme İç Tüzüğü'nün 62.maddesi 2.fıkrası bununla bağlantılı olarak ayrıca sunu öngörmektedir: Dostane çözümün sağlanması çerçevesinde yazılı veya sözlü bir iletişim kurulamazsa veya herhangi bir teklif yapılmaz veya ödün verilmezse bu durumda dava çekişmeli yargıya havale edilebilir veya muhteviyatı gereği çekişmeli yargıya tabidir.

Bu nedenle Mahkeme 21 Mart 2001 tarihinde sorumlu Hükümet tarafından dostane çözüm müzakerelerinin çerçevesi dışında ilan edilen deklarasyon metnini baz alarak devam edecektir.

27. Mahkeme şunu anımsatmaktadır: Sözleşme'nin 37.maddesi şu hükmü taşır: Yargılamanın herhangi bir aşamasında ,Mahkeme, davanın özel koşullarının a,b,c fıkraları belirtilen sonuçlardan birini taşıması halinde , başvurunun kayıttan düşürülmesine karar verilebilir.

28. Madde 37/1-c bazı durumlarda Mahkeme'nin davayı düşürebilmesine imkan tanımaktadır. Şayet :

“başka herhangi bir nedenden ötürü, başvurunun incelenmesine devam edilmesi hususunda artık haklı bir gerekçe görmezse.”

29. Madde 37/1-son aşağıdaki gibidir:

“Ancak işbu Sözleşme ve Protokollerinde tanımlana insan haklarına riayet gerektiriyorsa,Mahkeme başvurunun incelenmesine devam eder.”

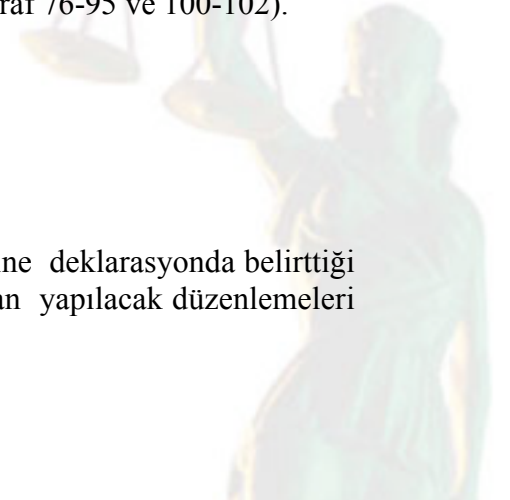
30. Mahkeme sorumlu Hükümet'in deklarasyondaki şartlarını dikkatle incelemiştir. Deklarasyonun içerdiği kabullenmeleri ve aynı zamanda deklarasyonda belirtilen çeşitli üstlenimlerin kapsam ve konularını bunlarla birlikte teklif edilen tazminat meblağını da dikkate alarak, Mahkeme başvurunun incelenmesine daha fazla devam etmenin gerekli olmadığı düşüncesindedir(Madde 37/1-c).

31. Mahkeme ayrıca Sözleşme ve Protokollerde tanımlanan insan haklarına saygının başvurunun incelenmesine devam edilmesini gerektirmediği hususunda ikna olmuştur(madde 37/1- son). Mahkeme bu bağlamda şunu belirtir:Sorumlu Hükümet'in güvenlik kuvvetleri tarafından yasadışı öldürme iddiaları nedeniyle Sözleşme'nin 2. ve 13.maddesi uyarınca ortaya çıkan yükümlülüklerin kapsam ve doğası Mahkeme tarafından tespit edilmiştir(Örneğin bakınız ,Kaya v.Türkiye davası 19 Şubat 1998 tarihli karar, Karar Raporları, 1998-I,sayfa 324-26,paragraf.86-92 ve sayfa 329-31,paragraf106-108;Güleç v.Türkiye 27 Temmuz 1998 , Raporlar 1998 IV.1731-73,paragraf.86-92 ve sayfa 1729-30, paragraf. 69-73,ve sayfa 1731-73, paragraf 77-82.;Yaşa v. Türkiye, 2 Eylül 1998 tarihli karar ,Raporlar,1998-VI,sayfa.2438-41,paragraf.98-108 ve sayfa.2441-42,paragraf112-115;Oğur v. Türkiye [GC],no.21594/93,paragraf 76-93,AİHM 1999 III ;Gül v. Türkiye,no.22676/93 14 Aralık 2000 tarihli karar,paragraf 76-95 ve 100-102).

32. Bu nedenle başvuru kayıttan düşürülmelidir.

MAHKEME BU NEDENLERLE ,OYBİRLİĞİYLE

1. Sorumlu Hükümet'in deklarasyonunda belirttiği şartlara ve yine deklarasyonda belirttiği üstlenimlere uyulmasının sağlanması amacıyla Hükümet tarafından yapılacak düzenlemeleri dikkatle gözlemleme (Mahkeme İç Tüzüğü madde 44/2) ;

Serkan Cengiz Avukatlık ve Danışmanlık Bürosu
847 Sokak Çoşkunoğlu İşhanı No:6/108 Konak İzmir
Tel.0 232 445 39 08 Faks.0 232 489 41 98
E-posta. info@serkancengiz.av.tr
www.serkancengiz.av.tr

2.Sözleşme'nin madde 37/1-c hükmüne uygun olarak başvurunun kayıt listesinden düşürülmesine;

karar verdi.

İngilizce ve yazılı olarak 26 Haziran Nisan 2002 tarihinde Mahkeme iç tüzüğü madde 77/ 2 ve 3 uyarınca tebliğ edildi.

Micheal O'BOYLE
Bölüm sekreteri

Elisabeth PALM
Başkan

